1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІДВОДУ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Семенков Є. О.

Реферат. Семенков Є. О. виходить із того, що неупередженість експерта є умовою справедливого вирішення кримінальної справи, а кількість і складність експертиз зростають: за словами Л. Головченко, експертові дедалі частіше ставлять не два-три, а 20–100 питань. Мета праці полягає у виявленні прогалин інституту відводу експерта та обґрунтуванні змін до кримінально-процесуального законодавства. Автор аналізує ст. 54, 62, 75, 196–200 чинного на той час КПК України (у редакції станом на 20 лютого 2011 р.), Закон України «Про судову експертизу», постанову Пленуму Верховного Суду України про судову експертизу, відомчі накази Мін'юсту й МОЗ, проєкт нового КПК, підготовлений Мін'юстом, і зіставляє їх із нормами КПК російської федерації. Обґрунтовано, що правила про відвід родичів і свояків мають поширюватися на експертів під час комісійних і комплексних експертиз, а поєднання функцій спеціаліста й експерта в одній справі неприпустиме, за винятком участі в огляді місця події чи трупа до порушення справи. Як компроміс запропоновано дозволити експертизи на стадії перевірки заяв про злочин, передбачивши кримінальну відповідальність експерта за завідомо неправдивий висновок і право постраждалої та заінтересованої особи заявити йому відвід. Автор доводить, що керівник експертної установи фактично є процесуальною фігурою, і пропонує поняття «заміни установи» на випадок заінтересованості керівника, його заступника чи начальника підрозділу; найкращим рішенням він вважає призначення експертизи конкретному судовому експертові. Пропонується ще до початку дослідження повідомляти сторонам відомості про експерта; визнати підставами відводу некомпетентність (з розмежуванням компетенції та компетентності), участь у первинній експертизі під час повторної та випадки, коли особа не може бути експертом за законом; покласти на експерта обов'язок самовідводу й дати йому право оскаржувати рішення про відвід. Підсумком стали проєкт окремої статті КПК про відвід експерта і нової ст. 198[1]. Висновки, сформульовані до ухвалення КПК України 2012 р., зберігають значення для судових експертів, зокрема експертів-психологів, слідчих, прокурорів і захисників.

Ключові слова: відвід експерта, судовий експерт, кримінальний процес, експертна установа, керівник експертної установи, заміна експертної установи, самовідвід, компетентність експерта, повторна експертиза, спеціаліст, Закон України «Про судову експертизу».

Current Problems of Challenging an Expert in a Criminal Case and Ways to Solve Them

Semenkov Ye. O.

Abstract. Semenkov Ye. O. starts from the premise that the impartiality of the expert is a condition of a fair resolution of a criminal case, while the number and complexity of expert examinations keep growing, with experts now often asked 20 to 100 questions instead of two or three. The article seeks to identify gaps in the rules on challenging an expert and to justify amendments to criminal pro-

cedure law. The author analyses Articles 54, 62, 75 and 196–200 of the Criminal Procedure Code of Ukraine then in force, the Law of Ukraine on Forensic Expert Examination, the resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine on forensic examination, departmental orders of the Ministry of Justice and the Ministry of Health, the Ministry of Justice draft of a new Code and the corresponding provisions of the criminal procedure code of the russian federation. He argues that the rules on relatives should apply to experts working on commission and complex examinations, and that combining the roles of specialist and expert in one case is inadmissible, except for participation in a scene or body examination before a case is opened. As a compromise, examinations at the stage of verifying crime reports should be permitted, with criminal liability for a knowingly false opinion and a right of the victim or interested person to challenge the expert. The head of an expert institution is shown to be a procedural figure in practice, and the concept of replacing the institution is proposed where the head, a deputy or a unit chief is interested in the case; ideally, examinations should be assigned to a named forensic expert. Further proposals include disclosing information about the expert to the parties in advance, recognising incompetence, participation in the initial examination and legal ineligibility as grounds for challenge, a duty of self-recusal and a right to appeal a challenge decision. The paper ends with a draft article of the Code on challenging an expert.

Keywords: challenge of an expert, forensic expert, criminal procedure, expert institution, head of expert institution, replacement of expert institution, self-recusal, expert competence, repeated examination, specialist, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Семенков Є. О. Актуальні проблеми відводу експерта у кримінальній справі та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 491–509.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 19.07.2014.*

References

1. Semenkov Ye. O. Aktualni problemy vidvodu eksperta u kryminalnii spravi ta shliakhy yikh vyrishennia [Current Problems of Challenging an Expert in a Criminal Case and Ways to Solve Them] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/535-teoretiko-pravovye-problemy-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Semenkov Ye. O. Aktualni problemy vidvodu eksperta u kryminalnii spravi ta shliakhy yikh vyrishennia. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2011. № 4. S. 491–509. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvdduvs_2011_4_69.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].